Кніга знаходзіць чытача

— ТАМАРА Аляксандраўна, ёсць просьба...

З такім запытаннем звяртаюцца да Тамары Аляксандраўны Прытука — бібліятэкара Кунцаўшчынскай сельскай бібліятэкі многія чытачы або проста наведвальнікі.

Навучэнка Мінскага ПТВ банкаўскай справы Ірына Жураўлёва папрасіла дапамагчы падабраць тэму па гісторыі Беларусі.

— Ну што табе параіць, Іра? Можа... Не. А гэта... Ведаеш, табе лепш узяцца за тое, што найбольш бліжэй нам, беларусам — вазьмі паўстанне пад кіраўніцтвам Кастуся Каліноўскага. Матэрыял я падбяру.

Дзяўчына пагадзілася. І рэфэрат быў напісаны.

Марыя Максімаўна Плятнёва захапляецца вязаннем. Тамара Аляксандраўна і ёй дапамагла, зняла з паліц неабходныя дапаможнікі.

Аксана Кучыц вучыцца завочна. Каб задаволіць яе просьбу, давялося нават звяртацца ў бібліятэчны абанемент у Мінску, бо ў бібліятэцы не знайшлося патрэбнай літаратуры.

Апроч такіх непасрэдных просьбаў чытачам дапамагаюць арыентавацца і выбраць штокольвечы па густу розныя кніжныя выстаўкі і рэкамендацыйныя спісы, картатэкі. Іх тут шмат. «Знаёмцеся: навінкі», «Дзелавая паліца». Гэта своеасаблівая картатэка для прадпрымальнікаў і аб прадпрымальніках. Чытачы часта затрымліваюцца ля «Сацыяльна-інфармацыйнага цэнтра».

«Даруйце, родныя бары і пушчы». Гэта ўжо экалогія. Зараз па гэтай тэматыцы экспануецца выстаўка «Мой боль — Чарнобыль». А вось «Край мой, Беларусь» адлюстроўвае толькі мясцовыя матэрыялы. Адкрылі, напрыклад, летась у цэнтры Кунцаўшчыны помнік ваярам Стахвана Грабоўскага, і адразу ж з'явілася выстаўка, якая расказвала пра паўстанцаў, што ішлі браць Мінск, але на гэтым месцы былі разгромлены царскімі войскамі ў далёкім 1794 годзе. «Кніга памяці» захоўвае імёны землякоў, загінуўшых у час Вялікай Айчыннай вайны. Вас цікавяць звесткі аб мясцовых народных умельцах? Калі ласка. Ёсць тут і такі куточак, дзе паказаны вырабы жыхароў вёсак Тарасава, Дзегцяроўка, Кунцаўшчына. Цяпер экспануюцца работы народнага ўмельца, настаўніка Ждановіцкай СШ Аляксандра Дзмітрыевіча Якаўлева.

— Што нас хвалюе?

— Закон і каментарый.

— Сакрэты здароўя.

Гэта ўжо інфармацыйныя паліцы.

Жыве ў Кунцаўшчыне пісьменнік Іван Мяла. Хочаце ведаць яго біяграфію і бібліяграфію — падыйдзіце вось сюды, бачыце; ён аўтар раманаў «Низовские партизаны», «Верность», «Прынада». Яго аповесці і апавяданні друкаваліся ў часопісах «Наш современник», «Огонёк», «Неман».

У бібліятэцы можна даведацца нават аб тым, што сёння ідзе ў тэатрах і кінатэатрах беларускай сталіцы, аб раскладзе руху мясцовых аўтобусаў і прыгарадных паяздоў.

Да дзяцей асаблівы падыход. Для іх існуе клуб пад цёплай назвай «Сонейка». Клуб створаны пры мясцовым Доме культуры. Яго апякае клапатлівая Людміла Міхайлаўна Яновіч. Але і бібліятэка не староніцца, прапагандуе іх умельства, заахвочвае, запрашае ў клуб. Іншы раз нават сілком прыцягвае: не бадзяйцеся, дзеці, дзе папала, прыходзьце да нас, тут вам будзе добра і цікава. Аб гэтым сведчыць выстаўка, дзе дэманструюцца вырабы юных умельцаў. Для дзятвы наладжаны конкурсы чытальнікаў, гуллівыя праграмы паводле дзіцячага фальклору, урокі дабрыні. Або вось гэта: «Дарагія хлопчыкі, дзяўчынкі». Калі вы хочаце ведаць: ці спяць мурашы; як абараняюцца вожыкі; дзе начуе матылёк; хто бачыць вушамі. Прачытайце гэтыя кнігі».

Праводзяцца ў Кунцаўшчыне і «Агеньчыкі». На іх ідуць і дарослыя і, канешне, дзеці. Арганізоўвае і праводзіць іх Дом культуры сумесна з бібліятэкай. Сцэнарыі распрацоўваюць і мастацкі кіраўнік ДК Людміла Міхайлаўна Яновіч і Тамара Аляксандраўна. Яна ж і з'яўляецца нязменнай вядучай на «Агеньчыках».

— Выдача кніг? Ну гэта чыста тэхнічная справа,— гаворыць Тамара Аляксандраўна.— Вось запісаў, прыняў — выпісаў. І усё.

Не, не ўсё, Тамара Аляксандраўна. Тут вы крышку грашыце супраць сябе. У бібліятэцы каля адзінаццаці тысяч кніг. Літаратура розная. Але ж і густы чытачоў таксама розныя. Прыйшоў, напрыклад, да вас шафёр саўгаса «Ждановіцкі цяплічны камбінат» Анатоль Ждановіч. Нешта аддае, нешта хоча. І вы ведаеце, што ён хоча: гістарычны раман, што-небудзь захапляльна-дэтэктыўнае. І раіце яму гэта «нешта». А калі няма таго «нешта» на паліцы, прыгадваеце, хто чытае і не прынёс у тэрмін. Тэлефануеце, просіце чытача падыйсці праз два-тры дні.

Аб гэтым могуць засведчыць чытачы Міхаіл Ісачанка, будаўнік, Кацярына Барысаўна Сцяпанава, пенсіянерка, Віктар Клімоўскі, служачы, і многія іншыя.

Значыць і выдача кніг для вас не просты тэхнічны працэс, а творчая работа, вывучэнне густаў чытачоў, іх інтарэсаў і схільнасцей.

Тамару Аляксандраўну дужа непакоіць тое, што апошнім часам рэзка скарачаецца паступленне новай літаратуры. Раней, бывала, амаль штоквартальна ішлі пасылкі, цяпер — адзін, два разы ў год. І ў абмежаванай колькасці. У 1987 годзе, да прыкладу, бібліятэка атрымала 760 экземпляраў мастацкай, навукова-папулярнай і іншай літаратуры, у 1990-м — усяго 405 і г.д.— усё менш і менш.

— Нашы заяўкі далёка не поўнасцю задавальняюцца,— са скрухай гаворыць Тамара Аляксандраўна.— І каго тут вінаваціць— не ведаю. Мо тыя сумна-знакамітыя цяпер фінансавыя цяжкасці, ці зневажальныя адносіны да праблем культуры наогул і бібліятэк у прыватнасці. Не ведаю. Ды і заяўкі зараз ад нас не надта патрабуюць.

Дадам яшчэ і тое, што і падпіска значна зменшылася. У бібліятэку зараз ідзе толькі 9 найменняў газет і 16 — часопісаў.

— Я вяду сістэматычную картатэку актуальных артыкулаў з перыядычных выданняў, каб ведаць, што каму параіць і дзе пачытаць,— Тамара Аляксандраўна паказвае адпаведную скрыначку з карткамі і дадае: — А пры такой абмежаванай перыёдыцы ці можна зрабіць не больш поўнай, багацейшай? Ды і чытаць сталі прыходзіць больш людзей: дзе набярэшся грошай на ўсё пры такой дарагавізне.

— **Тым не менш, работа праводзіцца немалая. Як гэта вам удаецца?**

— Я пастаянна раюся з чытачамі. Пры іх дапамозе ажыццяўляю іх пажаданні. І яшчэ з намі рэгулярна праводзяцца семінары, «Дні бібліятэкара». Абменьваемся вопытам, усё карыснае бяром на аловак, стараемся прымяніць у сябе.

І сапраўды, пасля такіх семінараў яна выявіла шэраг недаробак у складанні інфармацыйных спісаў, унесла змяненні ў афармленне «Сацыяльна-інфармацыйнага цэнтра» і інш. Ды і грамадская работа з'яўляецца неблагім падспор'ем (яна член камісіі па справах непаўналетніх райвыканкама, заўсёды актыўна ўдзельнічае пры праведзенні розных выбараў).

— **Цікава? Грамадскія абавязкі вас не абцяжарваюць, а наадварот — дапамагаюць.**

Тамара Аляксандраўна адказвае сцвярджальна:

— Там мае патэнцыяльныя чытачы, я з імі сустракаюся, гутару, агітую запісвацца ў бібліятэку.

— **І гэта дае нейкі плён?**

— Безумоўна. Цяпер мы абслугоўваем за год каля 800 чалавек.

— **Гэта многа ці мала?**

— Канешне, мала. Аднак па цяперашняму часу — [illegible] і слава богу!

Тамара Аляксандраўна ў 1973 годзе скончыла Магілёўскі бібліятэчны тэхнікум. Вучобу працягвала завочна ў Ленінградскім гуманітарным універсітэце прафсаюзаў. Увесь час працуе па абранай спецыяльнасці. Так што ў бібліятэчнай справе яна ведае толк.

У слоўніку замежных слоў (Дзяржвыдат замежных і нацыянальных слоўнікаў, Масква, 1949) значыцца: Библиотека (гр.) — 1) собирание книг, 2) помещение для хранения книг, 3) учреждение, отпускающее книги для чтения.

Калі я напомніў аб гэтым, Тамара Аляксандраўна светлічна ўсміхнулася:

— Гэта вызначэнне ўжо ўстарэла. Ва ўсякім разе, гранічна спрошчана.

Валянцін САДОЎСКІ,
член Саюза журналістаў
Рэспублікі Беларусь.